

Qui aprèn català a Catalunya més enllà de l'edat escolar?

Avel·lí Flors-Mas

CUSC—Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona

Aquest apunt se centra en l'aprenentatge del català entre la població adulta de Catalunya. Una societat oberta, diversa i receptora d'immigrants que d'entrada no en coneixen la llengua pròpia, i que en el seu procés d'integració lingüística es troben amb una llengua interposada i molt més potent demogràficament: el castellà —que és, a més, la llengua inicial de la meitat dels nousvinguts, com ressaltàvem en un [apunt anterior](#). La sostenibilitat del català en el mitjà i llarg termini depèn, en part, de l'aprenentatge i l'ús de la llengua per part d'aquesta població, que el 2020 representava un 36,4% del total, sumant els nats a la resta de l'Estat i a l'estranger. Per aprofundir en aquesta realitat, es parteix de dades de l'enquesta d'usos lingüístics de la població de 2018 (EULP18) per fer un retrat de les persones que han fet algun curs de català per a adults, fora del sistema educatiu, i de les persones que tenen interès a aprendre català o a millorar-ne el seu coneixement actual.

mots clau: polítiques lingüístiques; demolingüística; aprenentatge del català; adopció del català; nous parlants

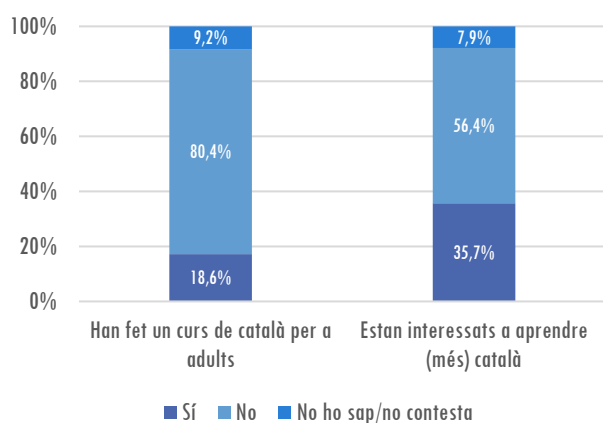
L'enquesta d'usos lingüístics de la població de Catalunya (EULP) conté dues preguntes que ens permeten fer una aproximació quantitativa a la realitat dels aprenents de català adults. La primera demana als enquestats si «Al marge de la formació reglada, vostè ha realitzat algun curs de català per a adults?», i ens permet quantificar i caracteritzar la població que ja ha passat per algun d'aquests cursos, entre els quals ocupen una posició central els oferts pel Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL). Com indica Albert Fabà (2019: 99-100), a grans trets, les xifres absolutes de l'EULP en aquest punt coincideixen amb les dades d'inscrits als cursos del CPNL quan es tenen en compte les persones inscrites, i no el nombre total d'inscripcions registrades (ja que una persona pot inscriure's a més d'un curs en la seva trajectòria d'aprenentatge). La segona pregunta demana a la

persona enquestada si «Estaria interessat a aprendre català o millorar-ne els coneixements?», i doncs, permet quantificar i caracteritzar el públic potencial dels cursos de català per a adults, tant els del CPNL com els que ofereixen altres institucions.

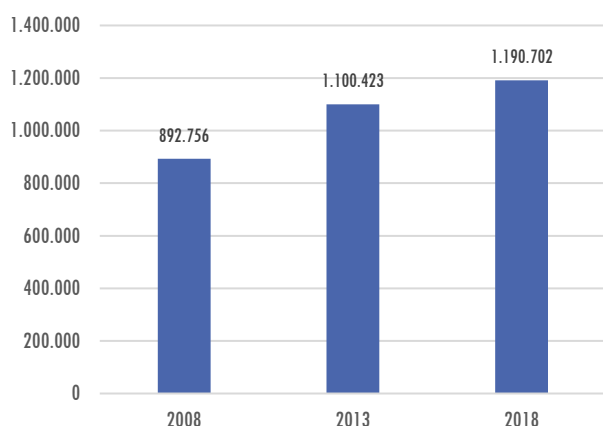
Com mostra el Gràfic 1, el 2018 la gran majoria de la població —entre la qual s'hi compta, recordem-ho, un percentatge important de població que sí que s'ha escolaritzat en català a Catalunya— declara que no ha fet cap curs de català per a adults (80,4%). El percentatge de persones que sí que han passat per algun curs no és, però, negligible: representa un 18,6% del total, cosa que equival a 1,2 milions de persones (Gràfic 3). Aquest segon gràfic indica que l'increment registrat entre 2013 i 2018, de 90.000 persones, és inferior al registrat entre 2008 i 2013 (+200.000). Sembla evident, en

aquest sentit, que existeix una relació entre les inscripcions i els canvis en els cicles i la intensitat d'arribada de persones immigrades. Pel que fa, en segon lloc, a les persones que estan interessades a aprendre català o a millorar-ne el seu coneixement actual, el Gràfic 1 indica que representen un 35,7% del total de la població de Catalunya, o el que és el mateix, 2,3 milions de persones.

Gràfic 1. Població de Catalunya que ha fet algun curs de català per a adults i que té interès a aprendre (més) català. Percentatges. EULP18

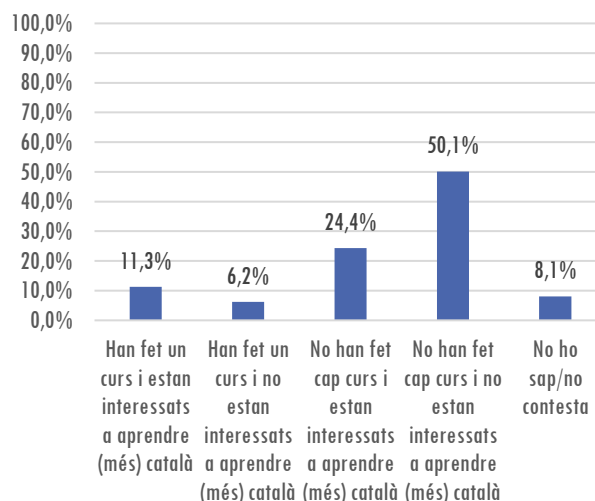
Gràfic 3. Població de Catalunya que ha fet algun curs de català per a adults. Nombres absoluts. EULP08, EULP13 i EULP18.

Quan s'encreuen les dues variables i es projecten sobre el conjunt de la població s'obté la representació del , que indica que el grup majoritari és el

de les persones que no han fet cap curs de català per adults i que, a més, no estan interessades a aprendre'n o a ampliar-ne coneixements. Aquest col·lectiu equival al 50,1% de la població, 3,2 milions de persones en total. Per posar aquesta dada en context, cal tenir en compte que, segons dades de la mateixa enquesta, un 55,1% de la població considera que ja parla el català perfectament (69,5% si hi sumem els que consideren que el saben parlar força bé), i un 34,9% del total considera que també el sap escriure perfectament (53,9% si hi sumem els que consideren que el saben escriure força bé). En segona posició destaquen les persones que no han fet cap curs de català per adults però que, a diferència dels primers, sí que estan interessats a aprendre català o a ampliar-ne coneixements. Són el 24,4% del total, 1,6 milions de persones. Els segueixen els qui volen continuar aprenent català a pesar que ja han dut a terme algun curs de català per a adults, que representen l'11,3% del total (720.000 persones). El grup més reduït és el de persones que han fet un curs de català per a adults i que ja no mostren interès per

Gràfic 2. Població de Catalunya segons assistència a un curs de català per a adults i interès a aprendre (més) català. Percentatges. EULP18

ampliar-ne coneixements: representen un 6,2% del total (395.000 persones).

Què és, però, el que caracteritza aquests diferents perfils? Quins trets sociodemogràfics i sociolingüístics afavoreixen o, per contra, limiten l'assistència a un curs de català per a adults, o la voluntat de millorar-ne el coneixement? Les dades incloses en la Taula 1 i la Taula 2 ens permeten aproximar-nos a aquesta realitat. En les taules, la

trama blava assenyalava registres per sobre de la mitjana per al tret considerat i la trama roja registres per sota de la mitjana, amb la trama blanca indicant valors propers a la mitjana; la intensitat del blau o el roig indica la intensitat de la diferència respecte a la mitjana. Destaquem, a continuació, els trets que singularitzen els integrants de cada grup en contrast amb la resta de grups i amb la població general.

Taula 1. Caracterització sociodemogràfica de la població segons l'assistència a un curs de català per a adults i l'interès a aprendre català o a millorar-ne el coneixement. Percentatges. 2018

Variable	Categories de resposta	Han fet un curs i estan interessats a aprendre (més) català	Han fet un curs i no estan interessats a aprendre (més) català	Grups		Total
				No han fet un curs i estan interessats a aprendre (més) català	No han fet un curs i no estan interessats a aprendre (més) català	
Sexe	Home	35,3%	34,5%	49,7%	52,4%	48,5%
	Dona	64,7%	65,5%	50,3%	47,6%	51,5%
Edat	15 a 29 anys	7,4%	5,4%	20,5%	21,1%	18,3%
	de 30 a 44 anys	32,1%	17,2%	32,6%	24,0%	26,5%
	de 45 a 64 anys	45,4%	50,8%	33,3%	26,7%	32,8%
	de 65 anys i més	15,2%	26,5%	13,7%	28,2%	22,4%
Lloc de naixement	Nats als TLC	39,2%	57,0%	55,2%	69,1%	60,7%
	Nats a la resta de l'Estat	18,7%	24,3%	13,0%	20,7%	19,0%
	Nats a Hispanoamèrica	20,7%	9,9%	15,1%	4,5%	9,4%
	Nats a la resta del món	21,4%	8,8%	16,7%	5,8%	10,9%
Nivell d'estudis	Sense estudis	2,6%	0,8%	2,7%	6,3%	4,6%
	Estudis primaris	20,9%	23,5%	22,5%	30,6%	26,6%
	Estudis secundaris	39,8%	35,8%	48,9%	40,3%	42,1%
	Estudis universitaris	36,1%	39,8%	25,4%	22,4%	25,7%

Ens centrem, en primer lloc, en els grups de persones que estan interessades a aprendre (més) català, hagin o no fet un curs de català per a adults amb anterioritat. El grup dels que ja *han fet un curs de català i estan interessats a ampliar-ne el coneixement* (11,3% del total) estan caracteritzats per una presència superior a la mitjana de dones, de persones en edat laboral (30-64 anys), nascudes a Hispanoamèrica o a la resta del món i amb estudis universitaris. Ser home, menor de 30 o major de

65 anys, nascut als TLC i només amb estudis primaris són trets que, en canvi, no afavoreixen la inclusió en aquest grup. Des d'un punt de vista sociolingüístic, hi ha una presència superior a la mitjana de persones amb llengües inicials diferents del català i el castellà. En coherència amb la seva posició envers l'aprenentatge del català, hi estan més representades les persones que declaren coneixements reduïts o mitjans del català (entre poc

i força) que les persones que en declaren un coneixement nul o molt alt, tant en la dimensió oral com escrita. Pel que fa, finalment, als seus usos i actituds lingüístiques, compten amb una presència superior a la mitjana de persones que actualment fan un ús del català minoritari o paritari amb el d'altres llengües, i de persones que en el futur voldrien parlar tant o més català que altres llengües. En canvi, parlar només català o més català que altres llengües i no voler parlar gens de català en el futur no afavoreix la inclusió en aquest grup.

Tractem, en segon lloc, el grup de persones que encara *no han fet un curs de català per a adults però estan interessades a aprendre (més) català*, una mica més nombrós que el primer (24,4% del total). En aquest cas, hi ha una presència similar a la mitjana d'homes i dones i el perfil d'edat és més jove que el del grup anterior, amb una presència superior a la mitjana de persones d'entre 15 i 44 anys. També registra una presència més destacada de persones nascudes a Hispanoamèrica i la resta del món, tot i que de manera menys intensa que en l'anterior grup, i de persones amb estudis secundaris. Des del punt de vista sociolingüístic s'hi torna a detectar una presència destacada de persones amb llengües inicials diferents del català i el castellà, tot i que la distribució de la població per llengües inicials s'acosta més a la mitjana que no en l'anterior grup. Quant al coneixement del català, hi ha una presència superior a la mitjana de persones que declaren un coneixement baix i sobretot nul del català, tant en la dimensió oral com escrita, i per una presència inferior a la mitjana de persones que el saben parlar o escriure perfectament. Per últim, en el camp dels usos i les actituds lingüístiques es registra una presència destacada

dels que no parlen mai català en l'actualitat i dels que en el futur en volen fer un ús minoritari i (en menor mesura) dels que en volen fer un ús predominant però no exclusiu, i inferior a la mitjana dels qui en volen fer un ús exclusiu o nul.

Entre les persones que no volen aprendre (més) català i que, en conseqüència, són menys proclius a inscriure's en un curs per a adults en el futur, hi tenim en primer lloc el grup més reduït de tots, el de persones que sí que *han fet algun curs de català per a adults però ja no estan interessats a millorar-ne els coneixements* (6,2% del total). Com en l'altre grup de persones que han fet un curs de català, en aquest perfil hi tornem a trobar un predomini clar de les dones (cosa que fa patent la feminització de l'assistència a cursos de català per a adults), i una presència superior a la mitjana de persones amb estudis universitaris. A diferència del primer grup, però, en aquest perfil hi trobem una presència superior a la mitjana de persones de més de 45 anys: la (proximitat de la) jubilació sembla, en aquest sentit, un factor que desincentiva l'interès per ampliar els coneixements de català. A diferència dels grups de persones amb interès per aprendre'n més, en aquest perfil hi ha una presència inferior a la mitjana de nats a l'estranger i una presència superior a la mitjana de nats a la resta de l'Estat. Per últim, cal dir que el poc interès a millorar els seus coneixements de català no s'ha d'entendre necessàriament com a reflex d'una posició refractària envers la llengua, sinó més aviat al contrari: aquests grups compten amb una presència superior a la mitjana de catalanoparlants inicials i de parlants amb coneixements avançats de la llengua, que en l'actualitat parlen només o sobretot català i que en el futur volen parlar només català.

Taula 2. Caracterització sociolingüística de la població segons l'assistència a un curs de català per a adults i l'interès a aprendre català o a millorar-ne el coneixement. Percentatges. 2018

Variables	Categories de resposta	Grups				Total
		Han fet un curs i estan interessats a aprendre (més) català	Han fet un curs i no estan interessats a aprendre (més) català	No han fet un curs i estan interessats a aprendre (més) català	No han fet un curs i no estan interessats a aprendre (més) català	
Llengua inicial	Català	23,1%	35,3%	27,9%	35,7%	31,9%
	Català i una altra llengua igual	2,4%	3,0%	2,3%	3,4%	3,0%
	Castellà	51,8%	50,4%	52,0%	54,5%	53,5%
	Altres llengües i combinacions	22,8%	11,2%	17,7%	6,4%	11,7%
Sap parlar català	Gens ni mica	10,6%	11,7%	20,3%	13,4%	15,1%
	Poc	12,5%	5,6%	8,5%	4,2%	6,5%
	Regular	16,5%	10,1%	10,1%	6,6%	8,9%
	Força	18,5%	16,6%	15,2%	13,2%	14,4%
Sap escriure català	Perfectament	41,9%	56,0%	45,9%	62,6%	55,1%
	Gens ni mica	21,9%	20,0%	29,8%	26,3%	26,4%
	Poc	11,1%	6,9%	8,5%	5,5%	7,2%
	Regular	18,6%	13,9%	13,4%	10,8%	12,5%
Ús actual del català	Força	22,4%	22,2%	19,2%	17,6%	19,0%
	Perfectament	26,0%	37,1%	29,1%	39,8%	34,9%
	Només català	3,6%	6,3%	2,6%	5,5%	4,5%
	Més català que altres llengües	28,4%	35,8%	29,3%	32,6%	30,9%
Ús desitjat en el futur del català	Igual català que altres llengües	23,9%	18,5%	22,4%	23,6%	23,1%
	Menys català que altres llengües	17,7%	15,2%	12,2%	13,1%	13,6%
	Gens de català	26,4%	24,1%	33,6%	25,2%	27,8%
	Només català	13,2%	15,3%	11,9%	12,6%	12,5%
	Més català que altres llengües	19,6%	15,6%	18,4%	15,9%	17,0%
	Igual català que altres llengües	45,2%	42,6%	42,5%	39,2%	40,5%
	Menys català que altres llengües	15,3%	13,5%	17,3%	14,4%	15,3%
	Gens de català	3,8%	10,1%	6,3%	13,6%	10,1%

Tanquem l'anàlisi amb el grup més distanciat respecte l'aprenentatge de català per a adults: els que *no han fet cap curs de català per a adults i no estan interessats a aprendre (més) català*, que representen la meitat de la població major de 15 anys (50,1% del total). En aquest perfil hi trobem una presència lleugerament superior d'homes i una presència més destacada dels dos grups d'edat més distants: els més joves, menors de 30 anys, i els majors de 65. L'aprenentatge del català a través del sistema educatiu i el poc interès per continuar-se capitalitzant lingüísticament després de la jubilació poden explicar aquesta tendència. Aquest grup també és l'únic que es caracteritza per una presència superior a la mitjana de nats als

TLC i de persones sense estudis o només amb estudis primaris. La falta de capital educatiu sembla, doncs, un indicador del desinterès o la manca d'oportunitats per a aprendre català. En coherència amb la presència superior a la mitjana de nats als TLC, en aquest grup hi trobem una presència més destacada de parlants inicials del català, del català i una altra llengua, i també del castellà, i una presència superior a la mitjana de persones que consideren que parlen i escriuen el català perfectament, cosa que explica la manca d'interès a incrementar-ne el coneixement. Pel que fa als usos lingüístics, hi trobem una distribució força similar a la mitjana, tot i que amb una presència lleugerament superior a la mitjana dels que fan un

ús paritari, predominat o exclusiu del català. En aparent contradicció amb això, el grup es caracteritza per una presència superior a la mitjana dels que no volen parlar gens de català en el futur, cosa que indica que ens trobem davant d'un grup amb un perfil sociolingüístic força diversificat.

En resum, entre les persones que mostren interès a aprendre (més) català s'hi poden identificar dos perfils clau. D'una banda, entre els qui encara no han fet cap curs de català per a adults hi trobem un perfil d'aprenent amb un coneixement molt limitat del català i que en un primer estadi vol avançar cap a un coneixement bàsic de la llengua, per poder transformar el seu ús nul en l'actualitat en un ús d'entrada minoritari de la llengua, en els àmbits que ho requereixin. De la seva banda, entre els qui ja han fet algun curs de català per a adults, hi trobem un perfil de persones que no parteixen de zero i que volen avançar cap a estadis més avançats de coneixement de la llengua, que en l'actualitat se situen a cavall d'un ús minoritari i reactiu del català —limitat a àmbits i situacions propicis— i d'un ús autònom i més destacat de la

llengua, i que volen avançar en aquesta última direcció. Hi trobem, per tant, els aprenents que tenen més probabilitats d'adoptar el català i fer-ne un ús autònom en les seves xarxes de socialització, tot esdevenint-ne nous parlants. Millorar l'acompanyament institucional en aquest procés d'adopció lingüística, i incrementar la «fidelització» del primer perfil d'aprenent, per ajudar-lo a assolir estadis més avançats de coneixement i ús de la llengua i a imaginar-se com a (més) catalanoparlant en el futur, haurien de ser les prioritats de les polítiques institucionals per a la integració lingüística dels immigrants adults.

Referències

FABÀ, Albert (2019). Capítol 6. L'aprenentatge de català de la població adulta a Catalunya. A: *Anàlisi de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població a Catalunya 2013. Volum 2. Edat, ocupació, lloc de naixement, classe social, territori i aprenentatge de català*, 98-114. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.

FLORS-MAS, Avel·lí; VILA, F. Xavier (2019). *Si em dius d'on vins, et podré dir com parles? (3. Nats a l'estranger)*. *Apunts de sociolingüística i política lingüística* 13 (1-10).

Com citar aquest apunt

FLORS-MAS, Avel·lí (2021). «Qui aprèn català a Catalunya?». *Apunts de sociolingüística i política lingüística* 18 (1-6).

<https://cusclub.files.wordpress.com/2021/02/apunts-cusc-num-18-2021-aprenents-catala-catalunya.pdf>

Editor

Avel·lí Flors-Mas

Amb el suport de:

Contacte

CUSC-Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació,
Universitat de Barcelona

Adreça: Gran Via de les Corts Catalanes, 585. 08007 Barcelona

Telèfon: +34 93 403 7065

Adreça-e: cusc@ub.edu

Web: <http://www.ub.edu/cusc>

Twitter: @CuscUB

Facebook: @cusclub